

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Pavλίna Ječná

Obchodování s lidmi v České republice

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci dne 25. 2. 2020

.....

Pavλίna Ječná

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce, Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz, Ph.D za její čas, za rady, připomínky a návrhy, které mi dopomohly k napsání této práce.

Obsah

Úvod	7
1 Obchodování s lidmi	9
1.1 Definice obchodu s lidmi.....	9
1.2 Aktéři obchodu s lidmi	10
2 Formy obchodu s lidmi	12
2.1 Dlužní otrokářství	13
2.2 Nucená práce	13
2.3 Nucená prostituce	14
2.4 Obchod s lidskými orgány	15
2.5 Nezákonná adopce	15
2.6 Nucené sňatky.....	15
3 Právní regulace obchodování s lidmi	17
3.1 Vývoj právního ustanovení.....	17
3.2 Současné právní ustanovení.....	19
3.3 Právní ustanovení v České republice	19
4 Obchodování s lidmi v České republice	21
4.1 Historie obchodu s lidmi v ČR	21
4.2 Vstup do Schengenského prostoru	22
4.3 Česká republika jako cílová země	23
4.3.1 Země původu	23
4.3.2 Donucovací prostředky	24
4.4 Statistické údaje	25
4.5 Opatření proti obchodu s lidmi	25
4.5.1 Národní strategie.....	26

4.5.2	Informování veřejnosti	26
4.5.3	Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.....	26
4.5.4	Vzdělávání pracovníků.....	26
5	Sociální práce s oběťmi obchodu s lidmi	28
5.1	Sociální práce	28
5.2	Sociální pracovník.....	28
5.3	Oběť obchodu.....	29
5.4	Postup spolupráce.....	29
5.5	Sociální služby a neziskové organizace	31
6	Medializace případů obchodů s lidmi.....	33
6.1	Médium	33
6.2	Média a sociální práce.....	33
6.2.1	Morální panika.....	34
6.2.2	Obraz sociální práce v médiích	34
6.2.3	Mediální kauzy obchodování s lidmi	35
7	Metodologie.....	36
7.1	Cíl výzkumu, výzkumná otázka a hypotézy.....	36
7.2	Výzkumná metoda.....	37
7.3	Sběr dat a výzkumný vzorek	38
8	Analýza dat	40
8.1	Hypotéza č. 1	40
8.1.1	Porovnání dat s oficiálními dokumenty.....	41
8.2	Pokrytí sociálních služeb.....	42
8.2.1	Porovnání dat s novějšími dokumenty	44
9	Případová studie	45
9.1	Média.....	45
9.2	Ministerstvo vnitra ČR.....	46

10	Souhrn výsledků.....	47
	Závěr.....	49
	Bibliografický seznam.....	51
	Internetové zdroje.....	53

Úvod

Obchodování s lidmi je fenomén, který se v naší společnosti objevuje od nepaměti. Jedná se o hrubé porušení základních lidských práv a svobod. Obětí může být kdokoliv, malé dítě i dospělý člověk. Po celém světě funguje spousta organizovaných skupin, které obchodují s několika miliony lidí ročně. Za vším stojí samozřejmě velký byznys. V České republice, i v dnešní době, obchod s lidmi probíhá také. Tato bakalářská práce se zabývá obchodováním s lidmi na našem území se zaměřením na mediální kauzy, cílem je zmapovat mediální kauzy obchodů s lidmi, které proběhly v českých médiích od roku 2007 do roku 2017 (desetiletí od vstupu České republiky do Schengenského prostoru) a porovnat je s interpretací jiných orgánů, kterých se obchodem s lidmi zabývají (úřady či neziskové organizace).

Pomocí analýzy mediálních kauz se nejprve pokusím zmapovat, jaké jsou nejrizikovější oblasti obchodu s lidmi a jaká je v nich situace ohledně sociálních služeb pro oběti obchodů s lidmi a pokusím se také zhodnotit, jestli je služeb v těchto oblastech dostatek či ne. Mapování mediálních kauz bude možno provést díky mediální databázi Anopress IT, z které budou zpřístupněny data k následující obsahové kvantitativní analýze. Získaná data budu porovnávat a zkoumat, zda se situace od zveřejnění těchto dokumentů změnila či nikoli. Zaměřím se na to, zda a jak se liší vyobrazování případů s obchodováním s lidmi v médiích a vyobrazování stejných případů v oficiálních dokumentech vydávaných příslušnými orgány a neziskovými organizacemi. S cílem zhodnotit mediální obraz jednotlivé kauzy, provedu případovou studii s porovnáním popisu kauzy v médiích a popisu v dokumentech, jak je zmíněno výše.

V rámci případové studie vybrané kauzy s obchodováním s lidmi na našem území se pokusím o porovnání interpretace mezi médii a výše zmíněnými orgány.

První částí práce je teoretické shrnutí podstatných informací z odborných zdrojů, které se věnují obchodování s lidmi a jeho jednotlivým formám. Obchodování s lidmi je považováno za závažný trestný čin, proto je nezbytné se zabývat i právní regulací tohoto činu nejen u nás, ale i v rámci Evropské unie. Následně bude popsána situace v České republice, odkud pochází vykořisťování cizinci přicházející do ČR a jakým donucovacím prostředkům musí čelit. Nesmí být opomenuto ani opatření proti obchodu s lidmi, které jsou v České republice zavedena a minimalizují nárůst obchodů s lidmi.

Následující teoretické kapitoly se zaměřují i na sociální práci, především na práci právě s oběťmi obchodu s lidmi a na pomoc, která jim je v České republice poskytována.

Druhá část, výzkumná, se věnuje obsahové samotné analýze médií a případové studii zaměřených na kauzy spojované s obchodování s lidmi, která bude provedena kvantitativním postupem. Budou analyzovány relevantní mediální záznamy a také bude provedena případová studie vybrané mediální kauzy, díky čemu bude možné naplnit hlavní cíl práce.

1 Obchodování s lidmi

Obchod s lidmi je jeden z největších a nejvážnějších trestných činů, který se v naší společnosti páchá.

Obchodování s lidmi je jednou z forem organizovaného zločinu – jedná se o velmi propracovanou a širokou síť kontaktů mezi únosci, kupujícími a dalšími zprostředkovateli. Jinými slovy, je to komplex několika negativních jevů ve společnosti, jako je hluboká korupce, finanční podpora nelegálních aktivit, především porušování základních lidských práv a svobod, jednání proti lidské důstojnosti a lidskosti ohrožující lidské zdraví i život (Bohatcová, 2012, s. 6).

1.1 Definice obchodu s lidmi

Definice obchodu s lidmi je obsažena v několika mezinárodních i národních právních dokumentech. Jedním z nich je i Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi Organizace spojených národů. Protokol popisuje obchodování s lidmi jako: „...*najímání, doprava, transfery, ukryvání nebo přijímání osob pod hrozbou nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti nebo za použití poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládnutí osoby jinou osobou, za účelem vykořisťování*“ (OSN, 2001. Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi [online]). Podle Holanové, Holušové a Myslíkové (2007, s. 5) se za obchod s lidmi považuje každý čin, který cíleně vykořisťuje lidi pod nátlakem druhé osoby. Takové jednání zároveň musí splňovat tři kritéria. Těmi jsou:

- jednání – čin, při kterém osoba jinou naláká, unese, přepraví, schovává a vykořisťuje,
- donucovací prostředky – čím jednatel donutí svou oběť, aby s ním začala spolupracovat (výhrůžky, sliby, lest, fyzické násilí),
- účel – důvod, proč jsou oběti svými držiteli vykořisťovány (sexuální využívání, nucená práce, sňatky, ...).

Holanová a kol. (2007, s. 7) také uvádějí, že pro obchodníky a držitele je velkou výhodou nevědomost obětí. Základní princip absolutní kontroly nad svými oběťmi tkví v tom, že své oběti oklamají natolik, aby jim plně důvěřovaly a nechaly se nalákat na lepší pracovní podmínky (vyšší výdělků, nenáročná náplň práce), než které mají ve své

současné práci. Fyzické násilí se jako donucovací prostředek velmi často nevyužívá, pokud se nejedná o únos. Nejčastěji jsou praktikovány různé psychické nátlaky, lsti nebo podávání klamavých informací.

La Strada, organizace, která je specializovaná pro pomoc obětem obchodování s lidmi s nejširší působností ve svých publikacích uvádí, že v praxi nejčastěji pachatelé na své oběti používají především takové druhy nátlaků, které jsou latentní – velmi těžko viditelné. Oběti musí vzdorovat psychickým nátlakům, které stupňují, a nakonec vedou ke krutějším formám, jako je vyhrožování ublížením rodinným příslušníkům a podobně. Oběti jsou lákány především na lukrativní pracovní nabídky zaměstnání, cestování nebo čistě na vysoké finanční ohodnocení (La Strada, 2007 [online]).

Výzkumná zpráva La Strady odhaluje čtyři kategorie znaků, které ovlivňují úspěch „nalákání“ osob do obchodu s lidmi:

- neznalost práv a povinností, sociální izolace, negramotnost, neznalost jazyka a obecná nevědomost o obchodu s lidmi
- problémy migrační politiky a nastavení právního systému v cílových zemích
- výhrůžky násilím, odebrání osobních dokladů, vyhrožování členům rodiny, odpírání základních fyzických potřeb
- vysoká poptávka po levné pracovní síle v cílových zemích (La Strada, 2006, s. 19-30).

1.2 Aktéři obchodu s lidmi

Aktéry obchodů s lidmi jsou nejen jeho oběti, ale také jeho zprostředkovatelé, obchodníci a klienti. Intermundia (2005, s. 17) je ve své výzkumné zprávě rozdělila na několik kategorií, podle kterých se od sebe odlišují:

- agentura –schovávající se za agenturu, která pořádá pracovní nebo vzdělávací pobyty v zahraničí,
- skupina – skupina zprostředkovatelů, kteří sami na sebe vystavují inzeráty, předávají si kontakty a shání tak své potencionální oběti,
- jednotlivec – obdobné jako skupina,
- firma – firma, která vědomě vykořisťuje cizince v rámci nucené práce,

- tipař – osoba, která náhodně vybírá osoby, které by se mohly stát snadnými oběťmi obchodu s lidmi (sociálně vyloučené, mentálně slabé, ve velmi nepříznivé situaci, ...).

V první kapitole byl představen obchod s lidmi jako základní pojem, vysvětleny jeho definice a také představeni aktéři, kteří jsou do procesu obchodování s lidmi zapojeni. Nyní se zaměříme na jednotlivé formy obchodu s lidmi, které jsou nejen v České republice provozovány.

2 Formy obchodu s lidmi

V této kapitole se čtenář dozví, podle čeho a jak se rozlišují různé druhy obchodování s lidmi.

Obchod s lidmi se podle několika autorů rozlišuje na několik kategorií lišících se záměry obchodu nebo obětmi. Scarpa (2008, s. 22) tvrdí, že se druhy klasifikují podle záměru obchodu, nebo také podle věku a pohlaví oběti. Děti a dospívající bývají primárně využívány na nezákonné adopce nebo k nuceným sňatkům, ženy k provozování nucené prostituce a muži hlavně k vykonávání nucené práce.

Obecně se obchod s lidmi dá rozlišit na dvě základní formy – formální a neformální. Formální obchodování je organizováno specializovanými agenturami, které nabízejí různé zahraniční pracovní pobyty, jazykové kurzy nebo trvalé pracovní pozice. Ve skutečnosti se ale věnují zprostředkovávání obchodu s lidmi, hledání obětí, najímání převaděčů a vyhledávání kupců. Avšak formální zprostředkování obchodu je velmi těžko stíhatelné, jelikož zaměstnanci agentur bývají velmi pečliví a málokdy je zřetelné, co se za poskytovanými pracovními smlouvami skrývá. Oproti tomu neformální obchod s lidmi se týká spíše jednotlivců než početných skupin, tak, jak tomu je u obchodu formálního. Ve většině případů jsou obchody dobrovolné, kdy oběti bývají zmanipulovány zprostředkovateli. Stává se, že zprostředkovatelé jsou ti, kteří mají k obětem velmi blízko, takže je snadné získat jejich důvěru. Jsou to rodinní příslušníci nebo přátelé. V jiném případě se nemusí jednat o blízké osoby, ale o anonymní osobu, která inzeruje různé zahraniční zájezdy. Pokud se oběti nedostanou do procesu obchodování dobrovolně, jedná se o únos. Únosci si vyhlídnou své oběti, které zpravidla omámí drogami nebo alkoholem a předají je překupníkům nebo je odvedou na místo úkrytu (La Strada, 2005, s. 21).

Podrobnější rozdělení zahrnující všechny možné kategorie popisuje ve své publikaci Cambell (2009, s. 169-202). Rozdělil je jako:

- dlužní otrokářství,
- obchod s nucenou prací (migranti/děti),
- obchod s nucenou prostitucí,
- obchod s lidskými orgány,
- obchod s dětmi za účelem nezákonné adopce,

- obchod s nucenými sňatky.

Sociální pracovník, který pracuje s oběťmi všech výše zmíněných forem obchodu s lidmi, musí mít na vědomí, že oběti tohoto trestného činu mohou procházet vážným psychickým zhroucením. Proto by pracovník měl usilovat o zajištění (momentální) pohody, navrátit obětem jejich soběstačnost a snažit se být jim oporou při začleňování do běžné společnosti (MPSV, 2018 [online]).

2.1 Dlužní otrokářství

Dlužní otrokářství je podle Dodatkové úmluvy OSN o zákazu otroctví definováno jako stav, při kterém dlužník koná práci přínosnou pro věřitele na úkor svého dluhu. La Strada ve svém výzkumu uvádí nejčastější případ, který se v naší společnosti vyskytuje primárně mezi oběťmi vietnamského původu. Jedná se o situace, kdy jsou ženy přivezeny do České republiky za účelem vykonávání nucené prostituce. Svým převaděčům musí uhradit částku za cestu, na kterou ženy nemají dostatek finančních prostředků. Tím jim vzniká u kuplířů dluh, který musejí splácet. Kuplíři jim dlužnou částku strhávají z vydělaných peněz, takže několik prvních měsíců nejsou za svou práci nijak odměňovány (La Strada, 2006, s. 19).

2.2 Nucená práce

Světová organizace práce, zkráceně ILO, (2017, s. 16) uvádí, že nucená práce je v dnešní společnosti jinými autory označována jako novodobé otroctví. Avšak toto označení není správné, protože nucená práce se od otroctví liší tím, že oběti nucené práce nejsou zcela vlastněni jinou osobou tak, jako bývají otroci. Za nucenou práci je označovaná taková práce a služba, ke které je pracovník pod výhrůzkami nucen, a zároveň za ni není řádně a spravedlivě odměněn. Podle výzkumu Intermundia (2005, s. 3) znamená pravidelný přísun levné pracovní síly pro zaměstnavatele výhody za minimální náklady.

Spolupráce mezi zprostředkovateli a zaměstnavateli začíná sbíráním kontaktů na pracovníky. Pracovníci bývají zmanipulováni, zprostředkovatelé jim poskytují nepravdivé informace týkající se pracovní náplně, pracovních podmínek, odměn, ubytování a podobně. Pracovníci jsou právě lákáni za vidinou lepšího pracovního místa, než jaké je k dispozici v jejich zemi (Lindenová, 2005, s. 22).

Pracovníci pracují převážně v oblastech sekundárního sektoru, nejčastěji ve stavebnictví, lesnictví, nebo ve výrobě. Zaměstnavatelé jsou k nim velmi hrubí, jejich chování často hraničí s tyranstvím (Holanová a kol. 2007, s. 8).

Ohledně dětské nucené práce se uvádí, že dětská nucená práce je nucení dítěte do pracovních výkonů, které narušují jeho správný fyzický a psychický vývoj. Nucená práce připravuje dítě o přístup ke vzdělání, v některých případech odloučení od rodiny. V některých extrémně chudých zemích rodiče bohužel nechtějí, aby jejich děti do práce chodit přestaly, protože tím by přišli o část jejich měsíčního příjmu (ILO, [online]).

2.3 Nucená prostituce

Nucená prostituce se netýká pouze žen, jako tomu bylo v minulosti, ale čím dál častěji se vyskytuje prostituce mužská.

Organizovaná prostituce je výsledkem spolupráce několika skupin organizátorů pocházejících z několika států. Postup spolupráce je takový, že několik obchodníků pravidelně láká své oběti do zahraničí za vidinou lepšího pracovního místa a lepšího výdělku. Zprostředkovatelé podají obětem mylné informace o jejich pracovní náplni, tudíž oběti mají představu takovou, že budou pracovat jako hostesky, promotéři/rky, nebo tanečnice (Chmelík a kol., 2004, s. 65).

Scarpa (2008, s. 28) k nucené prostituci uvádí, že se nejedná pouze o poskytování sexuálních služeb, ale práce ve strip klubech, erotických salónech nebo natáčení pornografických videí.

Pařízková a Frýbert (2016, s. 47) k nucené prostituci dodávají, že je to jedna z nejnáročnějších forem lidského vykořisťování. Prostitutky a prostituti musí víceméně nepřetržitě pracovat, veškeré výdělky odevzdávat svým kuplířům a doufat, že dostanou alespoň něco k snědku a k pití. Není neobvyklé, že vykořisťované prostitutky v České republice vykonávají sexuální služby a přes den jsou vykořisťovány v rámci jiné nucené práce, pracují například jako uklízečky, servírky nebo jako pomocná síla v kuchyni.

K prostituci jsou v některých případech nuceny i děti, převážně to jsou dívky starší 12 let. O mladší děti je zájem při jiných formách vykořisťování – nucená práce, adopce nebo nucená kriminalita (Milfait, 2008, s. 30).

2.4 Obchod s lidskými orgány

Při obchodu s lidskými orgány se za obchodní zboží považují lidské orgány, převážně ledviny. Lidé, kteří se nacházejí ve velmi svízelných situacích, jsou ochotni podstoupit tento nelegální zákrok, při kterém jim jsou odebrány orgány a ty se později prodávají v milionových částkách (Scarpa, 2008, s. 34). Autorka také zmiňuje, že tyto operace jsou velmi rizikové, protože je provádějí obvykle neprofesionálové a oběti nejsou schopny tyto laické transplantace přežít. Pokud by náhodou přežily, bývají i přesto usmrceni, aby se zabránilo úniku informací.

Obchod s lidskými orgány se provádí v ČR jen zřídka. V poslední době byl zaznamenán pouze jeden případ, kdy v roce 2018 se pokoušela turecká firma navázat spolupráci s Koordinačním střediskem transplantace s nabídkou distribuce orgánů českým pacientům na tureckých klinikách (MV ČR, 2019).

2.5 Nezákonná adopce

Nezákonná adopce je podle Výboru pro práva dítěte Rady Vlády ČR pro lidská práva nejzávažnějším porušením základních práv dětí, které se v naší společnosti páchá. Adopce se stává nezákonnou, pokud dojde k uskutečnění minimálně jedné z následujících tří situací:

- dítě je záměrně vyměněno za jiné a následně se za něj vydává,
- fiktivní otcovství – rodička za finanční odměnu uvede do rodného listu dítěte jako otce muže, který se svou partnerkou touží po dítěti. Rodička přenechá dítě v péči otce, jehož družka si následně dítě osvojí.
- maření zdravotnické dokumentace – po porodu je novorozenec prohlášen za mrtvého a následně prodán (Vláda ČR, 2009, s. 3-4).

2.6 Nucené sňatky

Tato forma obchodu se podle Holanové a kol. (2007, s. 8) využívá především v chudých zemích, kde je hlavním hnacím motorem pro prodej dětí k sňatku těžká finanční situace rodiny. Rodiny za prodej svých dcer a synů dostanou od „kupujícího“ manžela finanční odměnu. Scarpa (2008, s. 28) k nuceným sňatkům uvádí poznatek, že sňatky nucené ze strany manžela mají velký sklon k tomu, aby se kryly zároveň s nucenou prostitucí. Zámožní muži si tzv. „koupí“ ženu z chudých poměrů, obvykle i z jiného státu, pro jejíž rodinu by byla finanční odměna záchranou. Cílem

tohoto typu sňatku bývá mimo jiné i touha muže po moci nad druhým člověkem. Žena, která se přestěhuje za svým mužem do cizí země a zároveň za sňatek cítí vůči němu vděk, se mu snadno plně oddá, což může vést až k domácímu násilí, dokonce i k otroctví nebo k nucené prostituci.

Druhá kapitola se zaměřuje na konkrétní formy obchodu s lidmi, které jsou páčány nejen u nás, ale v celém světě. Formy se rozlišují podle obětí a náplně „práce“.

3 Právní regulace obchodování s lidmi

V následující kapitole bude popsáno, jak probíhal vývoj právního ustanovení na mezinárodní úrovni. Zmíněny jsou stěžejní úmluvy a dokumenty, které stály za vývojem spravedlivého potrestání viníků a zaručují pomoc těm, kteří se stali oběťmi. Následně je zmíněno i právní ustanovení u nás, v České republice.

Obchody nebývají jednorázovými akcemi, ale spíš dlouhodobějšími procesy, které se skládají z několika konkrétních převodů nebo únosů osob. Pro vyšetřovatele je tedy velmi náročné všechny viníky najít a náležitě stíhat (Bohatcová, 2012, s. 6).

3.1 Vývoj právního ustanovení

Tím, že bylo obchodování s lidmi prováděno od nepaměti a zřídka kdy se trestali jeho viníci, bylo velmi důležité, aby se ukotvily právní prostředky k tomu, aby byl tento čin považován za trestný a následně spravedlivě stíhán. Prvním mezinárodním právním dokumentem, který se otázkou trestního stíhání obchodu s lidmi důkladně zabýval, bylo Ujednání o potírání proti obchodování s bílým masem, z roku 1904. Dokument byl vydán v rámci Říšského zákoníku, který platil na celém území Rakouska-Uherska. Tímto ujednáním se země zavazovaly k tomu, aby zajistily vyhledávání dívek a žen donucených k poskytování sexuálních služeb a následně jim poskytly pomoc (Trávníčková, 2004, s. 40).

Trávníčková (2004, s. 40-43) dále zmiňuje, že se v první polovině 20. století diskutovalo pouze o obchodování s dívkami a ženami, nikoli o obchodu s lidmi obecně. Dívky a ženy byly prodávány za účelem poskytování sexuálních služeb, kdy byly v přístavech organizovány náборы a odtud společně pluly do cílových zemí, kam byly prodány.

Ohledně nucené práce se ukotvilo také několik úmluv, které se zavazovaly k stanovení lepších podmínek pro zaměstnance. Jednou z prvních byla Úmluva o nucené a povinné práci (1930), která sice nucenou práci povolovala, ale také nařizuje úřadům dohlížet na dodržování stanovených podmínek, jakými byly mimo jiné nároky na odměnu za práci nad rámec povinností nebo právo na odpočinek (MPSV, 2018 [online]).

Organizace spojených národů, zkráceně OSN, přijala v 50. letech úmluvu, kterou se zavazovala k potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce. Na rozdíl od předešlé úmluvy se začali komisaři OSN věnovat i pachatelům a obětem všech forem

obchodování s lidmi, tedy nejen těch, které byly prodávány k prostituci (PSP ČR, 2006, [online]).

Pro komplexní definici obchodu s lidmi a pro stanovení sankcí pro pachatele musela společnost počkat až do roku 2000, kdy vydala OSN v rámci Úmluvy proti nadnárodnímu organizovanému zločinu Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, kde je obsažena komplexní definice obchodu s lidmi, viz strana 10.

Rada Evropy přijala v roce 2005 dokument, Úmluvu o opatřeních proti obchodování s lidmi, který si klade za cíl především ochranu obětí trestného činu obchodu s lidmi, respektování jejich práv a také boj proti tomuto trestnému činu. Českou vládou byl ratifikován až v roce 2017 (Sdělení č. 33/2017 Sb. m. s. [online]. Úmluva pramení z mezinárodní Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a čerpá z ní hlavní definice obchodování s lidmi, za které je považováno:

- jednání zahrnující najímání, přechovávání a přemísťování jiných osob,
- jednání s použitím síly nebo nátlaku, provedení únosu, podvodu a zneužitím moci za účelem získání kontroly nad druhými osobami,
- jednání s účelem vykořisťovat druhé osoby otrockými praktikami.

V roce 2010 vstoupil v účinnost nový trestní zákoník č.40/2009 Sb., kde bylo obchodování s lidmi ustanoveno jako trestný čin a bylo uzákoněno jeho potrestání odnětím svobody. Zákon obsahuje i přímé definice obchodování s lidmi, čemuž se věnuje následující čtvrtá kapitola. O tři roky později, v roce 2013, byla česká legislativa doplněna o zákon o obětech trestných činů, ve kterém je obět' obchodování s lidmi brána jako zvláště zranitelnou (Zákon č. 45, §2).

Stěžejní organizací mezinárodního měřítko zabývající se vykořisťováním osob za účelem práce je Mezinárodní organizace práce, zkráceně ILO. Jedná se o tripartitní organizaci OSN, která vydala během minulého století několik úmluv, které se zavazují o minimalizování výskytu nespravedlivé nucené práce. Aktuálním cílem ILO je nejen odstranit nelegální nucenou práci, která se přibližuje otroctví, ale také zcela vymýtit dětskou práci (ilo.org, 2020, [online]).

3.2 Současné právní ustanovení

Nejnovějším dokumentem, který v posledních letech vyšel v platnost, je Úmluva Rady Evropy proti obchodování s lidskými orgány. Ta byla přijatá přijala v roce 2014 ve Španělsku a Česká republika byla jednou z prvních zemí, která ji podepsala již v březnu následujícího roku a o dva roky později byla ratifikována. Úmluva obsahuje především stanovení o předcházení nelegálního obchodu s lidskými orgány, o pomoci jeho obětem a také o společném boji proti páčání tohoto činu (Sdělení č. 11/2018 Sb. m. s.).

Co se týče mezinárodní spolupráce, Česká republika podpořila Velkou Británii v rámci politické výzvy *A Call to Action to end forced labour, modern slavery and human trafficking*, která byla zahájena na Valném shromáždění OSN s cílem ukončit veškerou nucenou práci, moderní otroctví a obchodování s lidmi po celém světě. Na zasedání, které se konalo v září roku 2017 se zástupci 37 zemí domluvili na spolupráci, která spočívá v důkladnějším monitorování trhu s pracovními místy. Podle statistik OSN je totiž nejvíce obětí obchodu s lidmi právě využíváno v rámci nucených prací, mezi nimiž jsou i děti (Gov.uk, 2018 [online]).

V květnu 2018 se v Maroku pořádala konference proti nelegální migraci, pašování lidí a obchodování s nimi. Účast přijal i český ministr Metnar. Česká republika se zavázala k pomoci africkým zemím, přes které vedou obchodní trasy a nemají dostatečně silné vlastní kapacity k tomu, aby obchodování s lidmi zabránily (MVČR, 2018 [online]).

3.3 Právní ustanovení v České republice

Vycházejícím pramenem právního systému v České republice je Ústava ČR. Ta obsahuje i Listinu základních práv a svobod, která je při páčání trestného činu obchodování s lidmi hrubě porušována – ku příkladu právo na osobní svobodu, právo na svobodný pohyb a pobyt. Kromě toho, je v Listině uveden zákaz nucené práce a nucených služeb (PS ČR, [online]).

Z důvodu, že dochází při obchodování s lidmi k porušování základních lidských práv, byla Vláda nucena přijmout nové legislativní dokumenty, které se zaručují za potrestání pachatelů a poskytnutí pomoci obětem. Mezi nimi byl i výše zmiňovaný Protokol vydaný OSN, vymezující i trestání viníků, z čehož pramení i trestní zákoník, který říká, že ten, kdo: „...přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje,

zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito, ... bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.“ (Zákon č. 40, §168).

4 Obchodování s lidmi v České republice

V této kapitole se čtenář dozví, jaká je situace s obchodováním v naší zemi. Pro lepší pochopení je nezbytné krátce popsat, jak a jakým směrem se obchod s lidmi v ČR vyvíjel a jak byl obchod ovlivněn vstupem České republiky do Schengenského prostoru. Následuje popis donucovacích prostředků, kterými jsou oběti do ČR zavlékány a z jakých států pocházejí. Na závěr kapitoly je popsáno několik možností opatření proti páchání obchodů s lidmi, která jsou v naší zemi zavedena.

4.1 Historie obchodu s lidmi v ČR

V České republice je obchodování s lidmi považováno za závažný trestný čin, který se, bohužel, i u nás páchá. Výroční zpráva Ministerstva vnitra za rok 2018 (2019) ale ukazuje, že se výskyt obchodů s lidmi na našem území viditelně snižuje. V minulém století na území našeho státu podle Fedorkové (2006, s. 33) obchod s lidmi probíhal ve větším množství, ale bylo snadnější pachatele stíhat a potrestat. Od roku 1989, kdy padl totalitní režim, se situace zcela změnila, protože byly otevřeny státní hranice a zprostředkovatelé obchodů s lidmi měli volnější cesty a bylo jednodušší převádět osoby do jiných států. V té době bylo populární vozit české oběti do Německa a jiných bohatších zemí na Západě. V 90. letech byl zaznamenán velký nárůst otevírání nočních podniků, kde prostitutky vykonávaly své služby, mnoho z nich bylo obětmi obchodu s lidmi. Pocházely ze zemí bývalé Jugoslávie nebo z Bulharska. Dostaly se sem spolu se svými kuplíři, kteří je nalákaly na dobře placené zaměstnání. Stejně tak ale byly do nevěstinců prodávány české dívky a ženy, nejčastěji do Itálie nebo Německa.

Po přelomu 20. století se zjevně zvýšil počet sexuálně vykořisťovaných dívek, dokonce byla Česká republika jinými státy nařčena, že se k obchodování s lidmi nijak nestaví a toleruje ho, proto se vláda zavázala vytvořit Národní strategii boje proti obchodování s lidmi, která byla nejprve zaměřena na pomoc obětem sexuálního násilí (MV ČR, [online]). K velkému rozkvětu sexuálního vykořisťování se i po roce 2000 přidává nucená práce, kdy byli do ČR dováženi pracovníci ukrajinského nebo vietnamského původu. Po vstupu ČR do Evropské unie v roce 2004 se obchod s lidmi ještě více rozšířil, protože zprostředkovatelé měli volné cesty v důsledku nehlídaných státních hranic (Burčiková, 2004, s. 5).

4.2 Vstup do Schengenského prostoru

V roce 2007 vstoupila ČR do Schengenského prostoru. Jedná se o dohodu mezi 26 státy na evropském kontinentu, kdy zainteresované země neprovádějí mezi sebou hraniční kontroly, tedy společné státní hranice jsou volně průjezdné. Podepsání této dohody má pro obchodování s lidmi výrazný dopad, avšak v negativním smyslu. Zprostředkovatelům obchodů je poskytnut volný průjezd přes hranice bez hraniční kontroly s minimálním rizikem dopadení (Bogdanyi a Lewis, 2008, s. 11).

Zda měl vstup České republiky do Schengenského prostoru vliv na obchodování s lidmi, je možné posoudit podle následující tabulky, kde je porovnán počet případů obchodování s lidmi, které proběhly na našem území před rokem 2007 a po něm. Data jsou čerpány ze Zpráv o stavu obchodování s lidmi v České republice Ministerstva vnitra ČR.

Počet případů obchodování s lidmi na území ČR podle roku			
2000	13	2009	10
2001	27	2010	24
2002	15	2011	19
2003	10	2012	24
2004	13	2013	18
2005	16	2014	20
2006	16	2015	18
2007	11	2016	22
2008	29	2017	16

Tab. č. 1: Počet případů obchodování s lidmi na území ČR

zdroj: MV ČR

Ze Zpráv o stavu obchodování s lidmi v ČR za jednotlivé roky je patrné, že po otevření Schengenského prostoru počet kauz značně narostl, mezi rokem 2007 a 2008 dokonce o 18, což značí nejvýraznější nárůst v letošním století. Zda je to způsobeno otevřením Schengenského prostoru, potvrzují výše uvedených čísel o nárůstu počtu kauz, kdy od roku 2007 vzrostl průměr případů za rok. Dokument Ministerstva vnitra Strategie migrační politiky ČR z roku 2015 mimo jiné uvádí, že Česká republika je oblíbenou

lokalitou obchodníků s lidmi z ciziny, protože je svou geografickou polohou výhodná. Je totiž jednou ze zemí, které jsou relativně blízko od zdrojových zemí (většina z nich se nachází ve východní Asii nebo ve východní Evropě) a také zde mají zaměstnanci lukrativnější nabídky než v zemích, které jsou z jejich strany blíže (Polsko, Maďarsko, Slovensko) (MV ČR, 2015).

Země, kterých se týká obchodování s lidmi, je možné rozlišit na země zdrojové, tranzitní a cílové. Česká republika se řadí mezi takové, které lze považovat za všechny. Avšak poslední dobou se setkáváme s tím, že je Česká republika významným zdrojem obětí, které jsou lákány převážně do Velké Británie za účelem pracovního vykořisťování (MV ČR, 2019, s.3).

4.3 Česká republika jako cílová země

Podle poslední výroční Zprávy o stavu obchodování s lidmi za rok 2018 (MV, 2019) jsou oběti obchodů s lidmi nejčastěji vykořisťovány v rámci nucené prostituce (ženy), ale přijíždějí sem i jako oběti nucené práce (muži). Ty jsou pro zaměstnavatele nejen levnou pracovní silou, ale zároveň pro zaměstnavatele přináší výhodu v podobě neodvádění povinných daní a pojistného.

Tito pracovníci jsou pro zaměstnavatele natolik výhodnou volbou, že některé české firmy tyto zaměstnance samy aktivně vyhledávají nebo si na tuto činnost najdou specializované agentury. Jejich činností je zprostředkovávat veškeré aktivity, které se obchodu týkají. Prvně sbírají ve zdrojových zemích kontakty, zveřejní pracovní nabídky, pro pracovníky zajistí převoz do České republiky, vyřídí potřebné dokumentace a zajistí jim ubytování. Stává se, že po pracovnících vyžadují úhradu těchto nákladů, nebo jim je později strhávají z platů (Intermundia, 2005, s. 35).

La Strada, uvádí, že téměř všechny formy obchodu se páchají na mezinárodní rovině, což znamená, že aktéři pocházejí ze zcela odlišných zemí. Proto se sociální práce s oběťmi obchodování s lidmi může potýkat s omezujícím limitem, kterým je jazyková a kulturní odlišnost. Přítomnost tlumočnicků při sezeních může usnadnit komunikaci mezi obětí a pracovníkem, mezi kterými je obvykle jazyková bariéra (La Strada, 2007, [online]).

4.3.1 Země původu

Výzkum La Strady (2006, s. 6) doplňuje, že do České republiky jezdí pracovníci převážně z těch zemí, které jsou ekonomicky slabší než naše země. V některých

případech si jsou přijíždějící pracovníci vědomi nezákonnosti svého pracovního poměru a obcházení našich zákonů. Jsou ale ochotni podstoupit riziko trestního stíhání, protože jim je slíbeno, že si tady vydělají mnohonásobné výdělky, než které by si vydělali ve své zemi.

Oběti nejčastěji pochází ze zemí bývalého Sovětského svazu (Ukrajina, Kazachstán, Moldávie, Rusko, Bělorusko nebo Gruzie), dále ze států východní a jihovýchodní Asie (Mongolsko, Filipíny Vietnam a Thajsko), z jihovýchodní Evropy (Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko) a v neposlední řadě i ze Slovenska (Zpráva o stavu obchodování s lidmi za rok 2018, 2019, s. 4).

Do České republiky se pracovníci dostávají několika způsoby. Pokud cestují z blízkých států, je u převozníků oblíbená varianta jízda vlakem nebo autobusem. Pracovníci pocházející z větších vzdáleností, využijí nabídky převaděčů přes Rusko, nebo se sem dopraví letecky. Leteckou dopravu ale využívají jen ojediněle, vzhledem k přísnosti letištních kontrol (La Strada, 2006, s. 14).

4.3.2 Donucovací prostředky

Při donucování k nucené práci/prostitutci je v České republice hojně využívána metoda zabavení dokladů a důležitých dokumentů. Výzkum La Strady (2006, s. 18) ukazuje, že téměř všichni vykořisťovaní se s odebráním dokladů setkali. Během pobytu je jim odpírána strava, pití, možnost osobní hygieny a veškeré možnosti trávení volného času – pokud nějaký mají (La Strada, 2006, s. 18).

Velkou roli hraje i neustálé vyhrožování jak už pro oběti, nebo pro jejich rodiny. Oběti vykořisťovatelé vyhrožují především udáním příslušným úřadům nebo policii. Zajímavostí je, že na oběti nucené prostituce, které jsou vietnamského původu, výhrůžky policií neplatí. Větší strach mají z toho, že by se o jejich práci dozvěděla jejich rodina a blízcí ve Vietnamu, kde je prostituce závažným prohřeškem. I přesto, že ji nedělají dobrovolně, tak by se jich jejich rodina zřekla. Stává se, že místní vietnamská policie jinak rodinu dlouhodobě terorizuje (La Strada, 2006, s. 18).

Na cestě mohou zprostředkovatele i oběti nepříjemně překvapit zákony týkající se překročení hranic, vstupu do země pro občany třetích zemí a jiné. Proto zprostředkovatelé obvykle volí nelegální kroky – vytvoření falešných dokladů. Není výjimkou, že spácháním tohoto trestného činu později zprostředkovatelé své oběti vydírají – pokud budou chtít utéct, budou zadrženi a trestáni za padělané osobní doklady.

Oběti se v tu chvíli stanou na pachatelích zcela závislími, protože oni jsou ti, kdo ví, jak nejlépe obejít zákony, jak se nejsnadněji dostat na cílové místo a jak získat co nejvíce peněz.

4.4 Statistické údaje

Počet osob, které se stanou oběťmi obchodů s lidmi s cílovou destinací v České republice, se podle nejnovějších dat, tedy podle výroční zprávy MV za rok 2018 (2019), pohybuje v několika desítkách. Data podle odborníků ale nejsou bohužel přesná, jelikož je podle nich obchodování s lidmi čin latentního charakteru a je velmi těžké jeho páchání prokazovat. Je to způsobeno tím, že nespočet obětí nepodal žádné trestné oznámení na pachatele, protože je pro ně velmi obtížné o svých zkušenostech veřejně hovořit.

Kriminalisté za rok 2018 řešili celkem 13 případů (19 trestných činů) obchodování s lidmi, což je výrazný pokles oproti minulým rokům, viz rok 2016, kdy jich řešili 22. Ve výsledcích se i mimo jiné uvádí počet dětských obětí pornografie, který činí 151 dětí (MV ČR, 2019).

Oběti obchodování s lidmi v ČR					
nucená práce	nucená prostituce	lidské orgány	nezákonná adopce	nucené sňatky	dětská prostituce
21	11	0	11	<i>nezjištěno</i>	2

Tab. 2: Počet obětí obchodů s lidmi v ČR za rok 2018 (MV ČR 2019)

Pachatelé obchodů lidmi v ČR					
nucená práce	nucená prostituce	lidské orgány	nezákonná adopce	nucené sňatky	dětská prostituce
2	58	0	<i>nezjištěno</i>	<i>nezjištěno</i>	<i>Nezjištěno</i>

Tab. 3: Počet potrestaných pachatelů obchodů s lidmi v ČR za rok 2018 (MV ČR 2019)

4.5 Opatření proti obchodu s lidmi

Významnými aktéry sociální politiky, kteří poskytují pomoc obětem tohoto trestného činu jsou nejen sociální pracovníci z neziskových organizací, kteří přicházejí

s oběťmi do přímého kontaktu, ale i Ministerstvo vnitra, které koordinuje veškerou národní pomoc a monitoruje celonárodní situaci týkající se obchodu s lidmi (La Strada [online]).

4.5.1 Národní strategie

Všechny neziskové organizace, které se v ČR věnují pomoci obětem obchodování s lidmi, při svých činnostech vycházejí z *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi*. Strategii vydává pravidelně Ministerstvo vnitra, první byla vydána v roce 2003, platná na 3 roky. Strategie byla první z pěti obdobných dokumentů, které byly vydány. Nejnovější z nich vyšla v roce 2016, která platila do minulého roku. Cílem Strategie je komplexně potlačovat a eliminovat možnosti k páčání obchodu s lidmi a zlepšit postup koordinované spolupráce orgánů, mimo jiné v rámci pomoci obětem tohoto trestného činu (MV ČR, 2018, [online]).

4.5.2 Informování veřejnosti

Stěžejní činností MV je také kromě monitorování situace i vykonávání preventivních opatření proti obchodu s lidmi. Nejefektivnější formou je šíření osvěty širokému publiku. Ve spolupráci s jinými ústředními orgány naší vlády (např. s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) a s různými neziskovými organizacemi pravidelně pořádají vzdělávací kampaně nebo vyrábí výukové a informační materiály. V posledních letech je také populární tvoření reklamních spoty, které jsou k vidění na sociálních sítích (MV ČR, 2016, [online]). Právě La Strada, pořádá přednášky pro žáky základních a středních škol. Cílem je nejen studenty seznámit s praktikami obchodu, ale i s tím, jak se správně zachovat, pokud by se sami stali obětí nebo by se s ní setkali (La Strada, [online]).

4.5.3 Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

Ministerstvo vnitra také realizuje Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, který funguje od roku 2003. Program spolupracuje s organizacemi věnujícím se pomoci pro oběti obchodu s lidmi a v rámci vzájemné spolupráce jsou oběti dobrovolně posílány do svých rodných zemí. Podle nejnovější Národní strategie jde o nejefektivnější formu sociální pomoci pro oběti pocházejících z jiných států (MV ČR, [online]).

4.5.4 Vzdělávání pracovníků

Pro lepší efektivnost poskytování sociální pomoci obětem obchodování s lidmi je podstatná i odbornost a vysoké kompetence pracovníků, a to zejména těch, kteří

přicházejí do styku s oběťmi mezi prvními. Jejich kompetence tkví v rozpoznání latentních i viditelných znaků, které potvrzují, že klient je nebo byl obětí obchodu s lidmi. Pro pracovníky ministerstvo pořádá vzdělávací semináře a kurzy. Vzdělávání se netýká jen sociálních pracovníků, ale i policistů, zdravotníků, celníků a úředníků (MV ČR, 2016, s. 16).

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na obchodování s lidmi v rámci České republiky, na stručný historický vývoj, ve kterém nesmíme opomenout velký nárůst obětí obchodu s lidmi v 90. letech, kdy byl na vzestupu sexuální průmysl. Čeští občané, především ženy a dívky, byly lákány do zahraničí na snadné výdělky. Po roce 2007, tedy po vstupu ČR do Schengenského prostoru byl obchod s lidmi na našem území negativně ovlivněn, protože byl kvůli otevření státních hranic zaznamenán nárůst počtu případů.

V posledních letech je Česká republika častou i cílovou zemí, ne pouze zdrojovou. Dovlečené oběti nejčastěji pocházejí z ekonomicky chudších zemí – z jihovýchodní Asie, z jihovýchodní Evropy, občasně i ze zemí Afriky nebo jižní Ameriky.

Vzhledem k zaznamenaným případům obchodů s lidmi fungují v České republice určitá opatření, která se snaží eliminovat a předcházet dalšímu vykořisťování a obchodování. Mezi nejúčinnější nástroje patří informování veřejnosti, podpůrné programy a vzdělávání sociálních pracovníků.

5 Sociální práce s oběťmi obchodu s lidmi

Pátá kapitola má čtenáři nastínit pojem sociální práce a její úlohu v rámci obchodování s lidmi. Stejně tak je důležité neopomenout pojmy sociálního pracovníka a klienta – oběť obchodu s lidmi. Následuje popis postupu spolupráce a představení sociálních služeb, které v České republice poskytují pomoc právě obětem obchodování s lidmi.

5.1 Sociální práce

Sociální práce je podle Matouška (2003, s. 11) profesí, která má mnoho forem činností. Jde o: „...odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu...“. Jinými slovy – sociální práce se snaží profesionálně řešit problémy lidí, kteří nejsou schopni si je vyřešit sami, zároveň s tím tyto osoby vést k samostatnosti a motivovat je k využití svého potenciálu.

5.2 Sociální pracovník

Sociální pracovník je profese, která podle zákona o soc. službách obnáší výkon: „...sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb“ (zákon č. 108, §109).

Úkolem sociálního pracovníka je jinými slovy pomáhat společnosti ke zlepšení přes spolupráci s jednotlivci, skupinami nebo celými komunitami. Společnost by tím měla být co nejvíce oproštěna od narušování sociálních vztahů (Hanuš, 2007, s. 5). Payne (2012, s. 8) ovšem dodává, že v možnostech sociálního pracovníka není dosažení rozsáhlé sociální změny, ale jeho kroky a spolupráce s odborníky z jiných oblastí a také spolupráce s institucemi, k ní mohou vést.

Ve spolupráci s oběťmi obchodování s lidmi sociální pracovník vykonává v první řadě poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitaci. Oběti obchodu s lidmi bývají těsně po propuštění v šoku, jejich psychický (i fyzický) stav nemusí být v úplné kondici a prožívají trauma. Krizová pomoc je nezbytným prvotním krokem, který usnadní oběti překonání a zvládnání jeho traumatu. V kontextu sociální práce s oběťmi obchodování s lidmi hraje důležitou roli i depistážní činnost neboli cílené vyhledávání ohrožených osob a obětí, které sociální pomoc potřebují. Oběti obchodování s lidmi často místo svého nuceného pobytu opustit nemůžou, proto mají mizivé šance k vlastnímu vyhledání sociální služby.

5.3 Oběť obchodu

Podle trestního zákoníku je obchodování s lidmi považováno za trestný čin, z čehož vychází i fakt, že oběť obchodu je zároveň brána jako oběť trestného činu. Zákon oběť definuje jako někoho, komu je vykonáním trestného činu ublíženo na zdraví nebo mu je tím způsobena jakákoliv újma. Oběť obchodu s lidmi je zvláště zranitelnou obětí, jelikož obchodování s lidmi je čin hrubě porušující základní lidská práva a lidskou důstojnost. Definice obsažená v zákoně o obětech trestných činů zní: *„Oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.“* (zákon č. 45, §2).

Obchodování s lidmi je v naší společnosti kontroverzním tématem, jelikož jsou oběti tohoto amorálního činu často brány jako spolupachatelé trestného činu, nikoli jako jeho oběti. Nasvědčuje tomu i zjištění, že oběť sebe samotnou jako oběť nevidí, protože bývají pod silným psychickým nátlakem svého držitele. Držitelé drží své oběti v naprosté izolaci a omezují je v co nejvyšší míře. V obětech to vyvolává domnění, že dříve měly mnohem horší životní podmínky a nyní se jim pod cizím velením daří mnohem lépe. (Kopal, Špondarová, 2007, s. 11).

5.4 Postup spolupráce

Zoubková (2011, s. 135) píše, že pro oběť obchodu s lidmi je nejpotřebnější formou sociální pomoci krizová intervence, která se skládá z poradenské, sociální i terapeutické pomoci. Dle potřeby se spolupráce navazuje i s odborníky z jiných oblastí,

nejčastěji z advokacie a právního poradenství. Vzhledem k tomu, že klienty bývají převážně oběti jiné národnosti než české, je nezbytné být pro sociálního pracovníka i interkulturně kompetentní – být schopen předcházet konfliktům, které mohou nastat kvůli interkulturním odlišnostem v komunikaci, v chování, ve vnímání osobního prostoru nebo času.

V první řadě je důležitým krokem navázat kontakt se svým klientem nebo klientkou. Sociální pracovník by si měl během výpovědi všimnout několika znaků svědčících o tom, že jejich klient nebo klientka jsou obětí obchodu s lidmi:

- klienti nemají u sebe své osobní věci a doklady,
- v případě, že doklady mají, jsou falšované,
- jejich svoboda je silně omezována, klienti si nemohou nic samovolně zařídit,
- klienti jsou viditelně někým ovlivňováni nebo dokonce na někom závislí,
- zmínka o pracovních podmínkách, které hrubě porušují zákony a řády,
- zmínka o předání či prodeji osob jiným osobám,
- zmínka o vyhrožování, násilí nebo vydírání, nebo odpírání stravy, vody a osobní hygieny,
- zmínka o nevyplácení mzdy nebo odměny,
- zmínka o nemožnosti ukončení pracovního poměru nebo odstoupení od smlouvy (La Strada, 2015, [online]).

Pracovník nesmí opomenout zajistit psychickou pohodu klienta, aby byl schopen spolupráce. První kontakt mezi pracovníkem a klientem může přijít těsně po stresové situaci – v tom případě je vhodné využít služeb krizového intervenanta a provést psychologickou první pomoc. Oběti obchodu s lidmi jsou příliš vystrašené, často také cítí stud, bojí se komukoli vyprávět o svých zážitcích a také mají obavy z trestného postihu. Důležité je, aby neměl klient ze sociálního pracovníka pocit, že ho vyslýchá (La Strada, 2015, [online]).

Během rozhovoru s klientem se snaží pracovník získat podstatné informace, podporovat ho, a hlavně se vyvarovat hodnocení a kritizování chování klienta. Takové chování by v něm mohlo vyvolat pocit viny. Sociální pracovník podává klientovi důležité informace – jaké jsou jeho akutní problémy (např. zdravotní), jaká mu bude nabídnuta pomoc, jak bude pomoc poskytnuta, jaká bude další spolupráce (co je

potřebné udělat, zajistit, a především zamezit ohrožení, které mu hrozí). Příručka pro sociální pracovníky a pracovnice doplňuje, že u oběti obchodů s lidmi je častý výskyt posttraumatické stresové poruchy, náhlých emočních výlevů, depresí nebo paniky (La Strada, 2015 [online]).

Oběti obchodování s lidmi nemají obvykle jiné zázemí, než jaké měly u svých vykořisťovatelů. Sociální služby věnující se právě těmto obětem proto poskytuje i ubytování. V rámci bezpečnosti je ubytování na přísně tajné adrese, která není nikomu kromě sociálních pracovníků a pověřených osob. Obětem je také doporučeno lehce změnit vzhled – jiný sestřih, jiná barva vlasů a podobně.

5.5 Sociální služby a neziskové organizace

Podle zákona o sociálních službách, se: „*služby poskytují také osobě, která je obětí trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu zavlčení...*“ (Zákon č. 108, §4).

V České republice funguje stále vyšší a vyšší počet nevládních neziskových organizací, které poskytují svou péči obětem obchodu s lidmi. Péče je velmi specifická, protože musí být k neustálé dispozici tlumočníci, péče se poskytuje převážně utajeně a také je téměř nutností mít pro klienty vhodné ubytování. Ne všechny organizace mají prostředky a kapacitu k poskytnutí komplexní péče, většina z nich poskytují krizové poradenství a poté odkáže klienty na jinou organizaci. Poskytovanou službou ve většině případů je odborné sociální poradenství, které se na rozdíl od základního poradenství soustředí na specifické potřeby a problémy klientů – což oběti obchodování s lidmi mají.

Neziskových organizací, které by poskytovaly komplexní péči o oběti obchodů s lidmi, je podle Registru poskytovatelů sociálních služeb v ČR celkem 16:

- Arcidiecézní charita Praha – Projekt Magdala,
- Diakonie České církve evangelické,
- Diecézní charita (Brno, Plzeň),
- Farní charita (Prachatice, Veselíčko),
- Charita Kroměříž,
- Oblastní charita (Klatovy, Rokycany,
- Jihočeská růže (Kostelec),
- La Strada Česká republika, o. p. s.,

- Magdalenium, z. s. (Brno),
- Služby dobrého pastýře (Ludgeřovice) (MPSV, [online]).

Nespočet dalších organizací nabízí pro oběti také krizovou pomoc, psychologickou první pomoc nebo služby poradenství. Po republice jich je několik desítek (MPSV, [online]).

Sociální práci se specifickými oběťmi obchodu s lidmi, kupříkladu práci s oběťmi sexuálního vykořisťování, poskytují zaměřené organizace především terénní formou – sociální pracovníci pracují s klienty v jejich přirozeném prostředí. Organizací s nejširší působností v ČR je Rozkoš bez rizika. Zájmem této organizace je mimo jiné poskytnout sociální pomoc ženám, které jsou nuceny k poskytování sexuálních služeb na ulicích (Rozkoš bez rizika, [online]).

Na území ČR také funguje několik mezinárodních nevládních organizací, které poskytují služby obětem obchodu s lidmi. Nejvýraznějšími organizacemi jsou La Strada International se sídlem v Nizozemsku, která má pobočky v několika evropských státech, i v České republice (La Strada, [online]) a organizace IOM. Mezinárodní organizace pro migraci, zkráceně IOM, je organizací, která zprostředkovává, stejně jako La Strada, obětem obchodu s lidmi návrat do jejich domovské země a pomáhá jim v zařazení do společnosti (IOM, [online]).

Vzhledem k digitalizaci dnešní moderní doby, i La Strada zavedla do svých služeb moderní techniku. V roce 2018 zprovoznila nový SOS online chat, kam mohou obchodované osoby kdykoliv o svých problémech napsat. A poradit se se sociálními pracovníky a dalšími odborníky. Chat je anonymní a je dostupný v několika jazycích, aby byl co nejvíce dostupný pro oběti všech různých národností (La Strada, [online]).

6 Medializace případů obchodů s lidmi

V následujících řádcích bude vyjasněno, co médium znamená a jak se média jeví v kontextu sociální práce.

6.1 Médium

Médium se definuje jako prostředník mezi někým a něčím, kterým se přenáší důležité informace a následně je uchovává v prostoru a čase (Halada a Osvaldová, 1999, s. 104). Média jsou podle Jiráka a Köpplové (2007 s. 16) hromadným komunikačním prostředkem dostupným široké veřejnosti.

Jiná definice uvádí, že médium je něco, co: „...*má ovlivňovat chování, postoje či názory jednotlivců tím, že mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat, ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl*“ (Jiráka, Köpplová, 2007, s. 151).

Médiím, která cílí na velmi široké publikum a snaží se o největší dosah, se říká média masová. Masovým médiím, zejména zpravodajství, vkládají lidé velkou důvěru a to, co jim seriózní média sdělují, berou obvykle jako věrohodné informace a berou je jako pravdivé vyobrazování reality.

6.2 Média a sociální práce

Sociální práce, je stejně tak jako spousta jiných oblastí, velmi ovlivněna masovými médii. Dokážou totiž formovat chování některých sociálních institucí, chování publika (tedy veřejnosti) a zároveň jsou média schopny publikum vzdělávat a informovat.

Média jsou nástrojem, který sociální práce využívá k:

- naplnění svých cílů – informovanost veřejnosti, snaha o sociální změnu,
- medializaci – vydávání odborných periodik a knih (Šveřepa, 2005, s. 111).

Jak píše Šveřepa, nejvlivnějším médiem v oblasti sociální práce je zpravodajství. Zpravodajství je informování veřejnosti o událostech, které se staly nebo teprve stanou. Zprávy, které jsou přes zpravodaje zveřejňovány publiku, jsou tříděny a přebírány několika zpravodajci, z čehož vyplývá, že informace, které si posluchač/čtenář

poslechne/přečte, se mohou výrazně lišit tím, od jakého zpravodaje pocházejí a jak jsou tím ovlivněny.

6.2.1 Morální panika

Franklin a Parton (dle Šveřepa, 2005. s. 115) uvádějí, že v oblasti sociální práce největší čtenářský/posluchačský úspěch přináší zprávy, které jsou podávány pomocí tzv. morální paniky. Morální panika je reakce společnosti na informaci, že je společnost někým nebo něčím ohrožena a mohlo by se stát, že budou velmi ohroženy jejich hodnoty a zájmy. Tyto informace jsou podávány přes média, což znamená, že média jsou ta, kdo ovlivňuje důležitost zprávy a v jaké bude zpráva zveličována a naopak, protože z těchto faktorů se poté odvíjí míra obav a paniky ze strany veřejnosti.

Volek (2000) k morální panice píše, že informace nemusí být něco zcela nového a neznámého, může to být i něco, co delší dobu nebylo předmětem zájmu veřejnosti, ale znovu se o tomto tématu vyskytly „nové“ poznatky. Morální panika je vždy časově omezená, trvá celkem krátkou dobu – zprvu nabírá na rychlé intenzitě, ale stejně tak rychle opadne. Kalvas a kol. (2012) dodávají, že k udržení pozornosti publika je krátký časový interval důležitý, protože pokud se jedna kauza řeší delší dobu, diváky postupně přestane „zajímat“.

Média jsou právě těmi, kdo se snaží ve společnosti vyvolat paniku, nebo naopak, vyvolat v lidech soucit. Publikum ale výrazněji reaguje na negativní informace a kauzy – lidé si budou lépe pamatovat kauzy, kdy došlo k pochybení ze strany sociálních pracovníků než ty, při kterých byli pracovníci úspěšnými (Franklin a Parton, 1991).

6.2.2 Obraz sociální práce v médiích

Mediálním obrazem se rozumí jev, který vzniká jako následek vyvolaný tím, že se o nějakém fenoménu, problému nebo situaci zabývala média.

Mediální obraz sociální práce/sociálních pracovníků v médiích by měl být zachován vždy v pozitivním světle, protože jediným způsobem, vnímaným jako spolehlivým, díky kterému se veřejnost o sociální práci/činnostech sociálních pracovníků dozvídá, jsou právě média. Drtivá většina společnosti totiž do jiného styku se sociálním pracovníkem nepřijde (Šveřepa, 2005). Pozitivní mediální obraz je rovněž důležitý z toho důvodu, že má velký vliv na spoustu faktorů, ku příkladu na lepší pověst u veřejnosti, na větší důvěryhodnost, na získání nových sponzorských darů, ale také pro získávání nových potencionálních klientů služeb.

Výzkum Milana Šveřepy (2005) ukazuje, že většina médií sociální práci zobrazuje latentně, spíše jako vedlejší činnost výsledek nějaké kauzy. Publikum totiž výrazněji reaguje na zprávu, která se týká například únosu dítěte než na takovou, která se týká postupu sociálních pracovníků, kteří pak s dítětem spolupracovali a pomohli mu se znovu zapojit do společnosti. Pokud se zprávy týkají primárně práce sociálních pracovníků a organizací, často se jedná o zprávy zabývající se jejich pochybením nebo selháním. Sociální pracovníci také bývají do médií zváni k rozhovorům, ale ve výsledku nejsou představováni jako sociální pracovníci, nýbrž jako odborníci nebo koordinátoři.

6.2.3 Mediální kauzy obchodování s lidmi

Veřejnost s oblibou sleduje skandální kauzy, které se šíří všemi médii velkou rychlostí. Obchodování s lidmi patří mezi závažné trestné činy, které se za skandální považují, a proto je zřejmé, že kauzy týkající se obchodování s lidmi budou téměř vždy medializovány. Bohužel, jak píše ve své studii Moravec (2011), přílišná medializace může mít na oběť velmi negativní dopad, což může zhoršit průběh vyrovnávání se a psychického „hojení“. Není výjimkou, že jsou v médiích zveřejněny osobní údaje nebo fotografie obětí. Co je jednou vydáno v médiích, to už víceméně nikdy nezmizí a oběť musí čelit riziku, že bude s těmito mediálními kauzami spojována navždy.

Moravec (2011) dále uvádí, že při takto medializovaných kauzách diváky/posluchače/čtenáře nejvíce zajímá fascinace události, neobvyklost a krutost. O pocity nebo psychické následky oběti publikum nejeví příliš veliký zájem. Stejně tak jako o následnou práci sociálních pracovníků, více se publikum zajímá o trestní stránku případu – rozsudky pachatelů, délka udělených trestů a podobně.

V poslední kapitole teoretického charakteru jsou krátce představena média, která tvoří nedílnou součást této bakalářské práce. Média jsou čímkoli, co nám přináší informace a tím nás ovlivňují, jelikož si podle výstupů z médií tvoříme názory a postoje. Ovlivňují právě i obraz sociální práce v naší společnosti, kdy se o činnostech sociální práci zmiňují média často v negativním světle. Negativita, kontroverze a bulvárnost láká více čtenářů/sledujících/posluchačů, což bývá jedním z cílů vlastníků a provozovatelů médií.

Následující kapitoly práce se již zaměří na praktickou část práce, ve které bude popsán výzkum a jeho výsledky.

7 Metodologie

Následující kapitola se věnuje empirickému výzkumu, který je rozdělen na dvě části, konkrétně na mediální analýzu a případovou studii. V kapitole bude postupně představena podrobněji metoda výzkumu, výzkumná otázka a hypotéza, technika sběru dat a na závěr budou uvedeny výsledky mediální analýzy. Případová studie bude věnována vybrané kauze týkající se obchodování s lidmi, která českými médii proběhla.

7.1 Cíl výzkumu, výzkumná otázka a hypotézy

Jak je uvedeno v úvodu, hlavním cílem práce zmapovat mediální kauzy týkající se obchodování s lidmi, které byly zaznamenány v českých médiích se zaměřením na to, zda a jak se liší interpretace případů od oficiálních statistických údajů dostupných ve výročních zprávách a dalších dokumentech.

Dále se zaměřím na srovnání oblastí na území ČR, ve kterých se dle analýzy mediálních kauz obchod s lidmi nejvíce provádí, v jakých lokalitách je vyšší koncentrace výskytu obětí (skupinové vykořisťování) a ve srovnání s daty z Registru poskytovatelů sociálních služeb zhodnotit, zda je dostatečná kapacita sociálních služeb v ohrožených lokalitách. Získaná data si ověřím s poslední dostupnou analýzou služeb, kterou provedla organizace La Strada v roce 2015 (La Strada, 2016, [online]). Novější analýza zatím neproběhla, takže mým dílčím cílem bude porovnat na základě výročních zpráv, zda se za 5 let situace s nabídkou služeb změnila (zlepšila/zhoršila) či zůstala stejná.

Výzkumnou otázku a hypotézu jsem proto zvolila následující:

VO1: Do jakých oblastí jsou oběti obchodu s lidmi nejvíce převáženy?

H1: Jednotlivci budou převáženi do lokalit po celé zemi, zatímco organizované větší skupiny obětí budou koncentrovány pouze v metropolích a v pohraničí.

Vzhledem k faktům, které jsou výsledkem několika studií, o kterých se zmiňuji v teoretické části práce, je jasné, že v ČR jsou vykořisťováni lidé především v rámci nucené práce a prostituce. Obě formy obchodu se pro vykořisťovatele „vyplácí“ provozovat po skupinách – ku příkladu skupina pěti převaděčů a vykořisťovatelů využívá skupinu deseti až dvaceti obětí. Značí to pro ně vyšší výdělků, než kdyby měl každý na starost jednu oběť. Tyto skupiny budou

vykořisťovány v místech, kde je velká poptávka na lidskou sílu, tudíž ve velkých městech nebo v pohraničních oblastech. Blízkost k hranicím je odůvodněna zahraniční klientelou (Rakousko, Německo), která je ochotna zaplatit mnohem více peněz, než kolik jsou ochotni zaplatit čeští klienti, což je zajisté pro vykořisťovatele prioritou (ČT, 2012, [online]; novinky.cz, 2012, [online]; deník.cz, 2008, [online]; idnes.cz, 2008, [online]). Naopak, pokud by se jednalo o vykořisťování jedince, je možné, že bude oběť dovezena kamkoliv, protože vykořisťovatel oběť drží obvykle u sebe doma, což může být každá lokalita v naší republice. Vzhledem k tomu, že organizace pomáhající obětem obchodu s lidmi (viz kapitola 5.5) jsou převážně ve větších městech a během analýzy by se potvrdila hypotéza, že se skupiny obchodovaných lidí objevují i v pohraničních oblastech, kde je ku příkladu díky otevřením hranic pro vykořisťovatele snazší přístup získat klienty pro své sexuálně vykořisťované oběti.

Indikátor 1: Indikátorem této hypotézy bude přesný počet konkrétních lokalit, kam jsou oběti dováženy. Podle četnosti stejných lokalit bude možné určit, která místa jsou těmi, kde se nejvíce obětí nachází. Podle výsledků také budu schopná vytvořit žebříček četnosti jednotlivých lokalit a porovnat, zda v těchto místech je dostatečný počet sociálních služeb pro oběti obchodu s lidmi.

7.2 Výzkumná metoda

Z cíle práce je patrné, že jako jedna z výzkumných metod bude použita obsahová analýza. Tou se rozumí nástroj ke zpracování souboru textů s cílem získat přehled o obsahu média, srovnávat média mezi sebou nebo zkoumat četnost vybraného tématu/znaku/problému v médiích (Baum, 2014, s. 186).

Vzhledem k cíli práce, bude nejvhodnější zvolit kvantitativní přístup zkoumání. Kvantitativní metoda obsahové analýzy je podle Sedlákové (2014, s. 291): „*nástrojem pro kvantitativní, systematický a objektivní popis obsahu komunikace*“. Systematičnost spočívá v přesném postupu obsahové analýzy a v měření pouze vybraných kategorií, na kterých závisí splnění cíle výzkumu. Trampota (2010, s. 100) píše, že kvantitativní obsahová analýza se hodí použít v těch případech, kdy je cílem analýzy srovnat větší množství médií za určité historické období. Kvalitativní analýza je podle Bauma (dle Miovský 2014, s. 187) používána, když data potřebujeme utřídit a rozdělit. Kvantitativní

analýzu využiji v případě naplnění hlavního cíle, tedy zmapovat konkrétní lokality, na kterých se převážně nachází/nacházely oběti obchodu s lidmi a zhodnotit, zda je v těchto lokalitách dostatečná kapacita sociálních služeb. Získaná data následně porovnam

Postup obsahové analýzy popisuje Baum (dle Špiláčková, 2014, s.190). Prvním krokem je shromažďování a čtení textů, které budeme chtít analyzovat. Druhou etapou analýzy je kategorizace – neboli výběr toho, jaké kategorie slov/vět jsou pro cíl práce relevantní. Dále obsah kategorií kódujeme, kdy do kategorií přiřazujeme slova/věty, které slouží pro nás indikátory k ověření nebo vyvrácení hypotéz. Čtvrtým krokem obsahové analýzy je už samotná analýza dat, kdy zpracováváme kódy a dle nich pracujeme s hypotézami, které buď potvrdíme, nebo vyvrátíme.

Druhou metodu, kterou při výzkumu budu využívat, je metoda případové studie. Tou se rozumí analýza jednoho případu s cílem ho intenzivně prozkoumat. (Yin, 2009)

7.3 Sběr dat a výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem pro mě byla elektronická online média, které se v posledních letech velmi rychle vyvíjejí a válčují média tištěná. Nejvhodnějším nástrojem, který se hodí pro mediální analýzu použít, je Anopress IT. Anopress je mediální databáze, která obsahuje kompletní texty a přepisy článků a zpráv, obsahuje také přepis rozhlasových vysílání, příspěvků na sociálních sítích a další (Anopress, [online]).

Vzorek jsem nijak nekonkretizovala, nevybírala jsem žádná konkrétní média. Výběr jsem omezila pouze na internetové články/přepisy rozhlasu.

K naplnění cíle výzkumu, zmapovat lokality, do kterých jsou oběti obchodu s lidmi dováženy a kde jsou na našem území vykořisťovány, jsem podle vybraných klíčových slov (obchod s lidmi, oběť obchodu s lidmi, obchodování s lidmi) vyhledávala relevantní zprávy. Zdroje jsem omezila na celostátní deníky, rozhlas a internetová zpravodajství, a vyřadila veškeré sociální sítě, na kterých se převážně zmínka o obchodech s lidmi jevila jako sdílený odkaz na článek internetového zpravodajství. Nejčastějším zdrojem byl Deník.cz, iDnes.cz, Rozhlas.cz, ČT24.cz, Parlamentnílisty.cz nebo Novinky.cz. V rozmezí let 2007 až 2017 bylo vydáno více než 1450 článků/zpráv, které by pro tento výzkum byly potřebné, proto jsem se rozhodla tuto sumu podrobit náhodnému výběru dat, konkrétně náhodný stratifikovaný výběr. Disman (2011, s. 107) ho definuje jako náhodný výběr dat, která jsou nejprve rozdělena

do logických skupin podle kritéria, které mají vybraná data společná – v tomto případě je to rok vydání zprávy. Články jsem rozdělila podle data vydání do 11 skupin (každý rok je jedna skupina) a z každé skupiny jsem vybrala náhodně 3 kauzy, které se v daném roce řešily, celkem jsem tedy analyzovala 33 kauz. Ke každé kauze jsem využila více zpráv z různých zpravodajství, protože se v některých případech informace lišily nebo naopak doplňovaly, tudíž celkový počet analyzovaných článků byl 54.

8 Analýza dat

V následující kapitole budou získaná data z Anopressu podrobena přímé analýze, díky čemuž bude možné vyvrátit či potvrdit stanovené hypotézy, o kterých je zmíněno v předchozí kapitole a následně tak splnit cíl této bakalářské práce.

8.1 Hypotéza č. 1

První hypotézou výzkumu je následující tvrzení: Jednotlivci budou převáženy do lokalit po celé zemi, zatímco organizované větší skupiny obětí budou koncentrovány pouze v metropolích a v pohraničí.

Po rozřídění relevantních dat do kategorií podle roků, jsem články třídila dle toho, zda se v nich nachází informace o lokalitách, kam jsou oběti obchodu s lidmi dováženy, nebo nikoli. Výsledky jsou následující:

Uvedení lokality ve zprávě		
ANO	39	73 %
NE	15	27 %

Tab. č. 4: Uvedení lokality ve zprávě zdroj: Anopress IT

Tabulka č. 1 ukazuje, že téměř tři čtvrtiny analyzovaných článků obsahovaly informace o lokalitě, kterou je potřebné znát pro další analyzování, posléze pro vyvrácení či potvrzení hypotézy č. 1.

Pro zpracování hypotézy č. 1 je potřeba utřídit jednotlivé lokality podle toho, zda se jedná o metropoli (velké, obvykle krajské město), oblast v pohraničí nebo jakoukoliv obec/město a zároveň sledovat, zda obchodovaná oběť byla prodávána/zneužívána jednotlivě, nebo byla ve skupině s dalšími oběťmi využívána společně.

Poloha lokality a počet obětí v jednotlivých kauzách		
X	jednotlivec	Skupina
Metropole	4	4
Obec	11	2
obec v pohraničí	-	12

Tab. č. 5: Poloha lokality a počet obětí zdroj: Anopress IT

Z tabulky vyplývá, že během let 2007 až 2017 bylo ze zaznamenaných 33 kauz týkajících se obchodů s lidmi na našem území nejvíce, celkově 12 (36 %), takových, kdy docházelo k vykořisťování celé skupiny lidí v pohraničních oblastech. Téměř všechny články popisují v těchto případech sexuální vykořisťování, kdy jsou do ČR dováženy pracovnice z exotických zemí, například z Hondurasu nebo z Nigérie a jsou zde nuceny poskytovat prostituci. Jak je zmíněno výše, velkou roli hraje i blízkost ke státním hranicím.

Tímto se tedy **hypotéza č. 1**, která zní: **Jednotlivci budou převáženy do lokalit po celé zemi, zatímco organizované větší skupiny obětí budou koncentrovány v metropolích nebo v pohraničí, potvrzuje.** Výsledky v tabulce také dokazují, že **oběti, které jsou vykořisťovány jednotlivě, se nejčastěji nacházejí v jakékoli lokalitě**, v závislosti pouze na vůli úmyslech vykořisťovatele. Články v médiích zmiňovaly případy z menších měst či z malých vesnic, kam si vykořisťovatelé své oběti odváželi. Často se jednalo o ty případy, kdy pachatel unesl slabšího jedince (zdravotně postižený nebo duševně slabý člověk, osamocený bezdomovec) a nutil ho u sebe doma těžce pracovat bez nároku na stravu, odpočinek nebo odměnu (idnes.cz, 2015, [online]).

8.1.1 Porovnání dat s oficiálními dokumenty

Nyní se zaměříme na to, zda se výsledky z předchozí analýzy médií shodují s daty, které jsou dostupné v oficiálních dokumentech Vlády ČR a neziskových organizací. Výchozími dokumenty jsou výroční zprávy, Zprávy o stavu obchodování s lidmi a další.

Dokument vydaný vládou ČR s názvem Obchodování s lidmi – příručka pro pomoc obětem (2018) uvádí, že **velký počet případů organizovaného vykořisťování, zejména pak vykořisťování sexuálního, probíhá v pohraničních oblastech, právě z důvodu dostupnosti k zahraničním klientům.** Vykořisťování probíhá v prostředí soukromých „privátů“, masážních nebo nočních klubů. Podle příručky mají místní policisté s těmito místy zkušenosti, a proto mají vytipované lokality, kde sexuální vykořisťování může probíhat a spolupracují s místními neziskovými organizacemi na řešení a pomoc obětem.

Organizované vykořisťování, které se netýká poskytování sexuálních služeb, je obvykle v rámci nucených prací. Práce probíhají ve větších městech, v místech, kde je poptávka po zaměstnancích v továrnách nebo skladech.

Analýza médií ukázala, že většina obětí, které jsou vykořisťovány **jednotlivě**, se mohou nacházet na **jakémkoli místě na území naší země**, konkrétní lokalita závisí na potřebách či možnostech vykořisťovatele. Výše zmíněná příručka potvrzuje, že vykořisťování jednotlivců, zejména v rámci nucené práce, probíhá na odlehlých oblastech a dají se rozpoznat velmi obtížně, protože jsou těžko dostupná.

8.2 Pokrytí sociálních služeb

K posouzení dostatečného rozložení kapacit sociálních služeb věnujících se obětem obchodování s lidmi je nezbytné také vytvořit žebříček četnosti jednotlivých lokalit.

Pořadí lokalit podle počtu případů		
1.	Jihomoravský kraj (Znojmo, Mikulov, Břeclav, Brno)	9 (27 %)
2.	Ústecký kraj (Děčín, Dubí, Ústí n./L.)	8 (24 %)
3.	Jihočeský kraj (Č. Budějovice)	7 (21 %)
4.-5.	Praha/Střední Čechy	3 (9 %)
4.-5.	Moravskoslezský kraj (Ostrava, Havířov, Karviná)	3 (9 %)
6.	Královéhradecký kraj (Náchod, Hrade Králové)	2 (6 %)
7.	Plzeňský kraj (Plzeň)	1 (4 %)

Tab. č. 6: Pořadí lokalit podle počtu případů

zdroj: Anopress IT

Aby bylo možné posoudit, zda jsou v oblastech s nejvyšším výskytem obchodů s lidmi dostatečné kapacity poskytovatelů sociálních služeb, je nutné porovnat síť sociálních služeb, které se v těchto oblastech nacházejí. Podle Registru poskytovatelů sociálních služeb (iregistr.mpsv.cz, [online]) je sice v ČR 67 různých služeb poskytujících sociální pomoc obětem obchodu s lidmi, ale pouze 16 z nich má kapacitu poskytovat zároveň i služby pobytové. Ve většině případů, zejména pokud se jedná o oběti z ciziny, nemají oběti po osvobození možnost samostatného, a především bezpečného bydlení. Proto jsou pro ně pobytové sociální služby s utajenou adresou velkou výhodou, která jim zajistí kompletní ochranu před riziky spojenými se stíháním, vydíráním a vyhrožování ze stran držitelů a vykořisťovatelů.

Během výkonu praxe v Arcidiecézní Charitě v Praze, v projektu Magdala, mi sociální pracovníci potvrdili, že pobytových služeb s utajenou adresou je na poměr obětí obchodu s lidmi, obětí domácího násilí nebo obětí trestných činů v ČR nedostatek, počet obětí těchto trestných činů se každý rok pohybuje v řádech tisíců, avšak počet azylových bytů/pokojů je v desítkách. Azylové byty nebo domy jsou ve většině případů v největších městech ČR, tedy v Praze, v Brně, v Ostravě nebo v Plzni. Z toho vyplývá, že sociální pracovníci musí ve spolupráci s úřady a Policií ČR zajistit bezpečný přesun obětí do těchto míst, kde budou oběti pobývat minimálně po dobu trestního řízení, navrácení osobních dokladů a pokud možno, až do navrácení do své původní země.

Fakt, že pobytové azylové služby tohoto typu jsou převážně zřízeny ve větších městech, nikoli v epicentru vykořisťování, může znamenat pro oběti obchodu s lidmi značné výhody. Pokud by oběti dál bydlely ve stejné oblasti, kde byly zprvu vykořisťovány, mohlo by dojít k náhodnému setkání oběti a jejího vykořisťovatele, což by samozřejmě mohlo být značným rizikem – oběť by mohla být opětovně vydírána, napadena nebo unesena.

Obětem musí být ale i poskytována okamžitá pomoc, psychologická první pomoc, krizová intervence nebo odborné poradenství, které není vhodné odkládat. Z toho důvodu musí fungovat i sociální služby poskytující právě tyto druhy pomoci v těch místech, kde k lidskému vykořisťování nejvíce dochází. Z tabulky č. 3 je zjevné, že nejvíce obětí obchodu s lidmi se na našem území nachází v Jihomoravském, Ústeckém, Jihočeském kraji a také v Praze. Výskyt v Praze je lehce odůvodnitelný faktem, že Praha je hlavní město – zvýšený počet cizinců, kteří se poptávají po zaměstnání a hledají jakýkoliv záchytný bod nebo člověka, který by byl ochotný jim s hledáním zaměstnání či bydlení pomoci. Tím ochotným bývá často organizátor obchodování s lidmi. Dle Registru poskytovatelů sociálních služeb je zjevné, že právě nejvíce služeb pro obchodované oběti je nejvíce zřízeno v Praze. Tam, kde se nachází obětí obchodování s lidmi nejvíce, tedy v Jihomoravském a Ústeckém kraji, je ale počet vhodných sociálních služeb nedostatek, jak uvádí Rozkoš bez rizika ve své závěrečné zprávě za rok 2018 (Rozkoš bez rizika, 2019, [online]). Tato organizace se sice zaměřuje pouze na sexuální pracovníce a sexuálně vykořisťované ženy, i tak zmiňují, že v rámci služeb pro obchodované lidi je nejkritičtější situace v Ústeckém kraji. Sociálních pracovníků není dost na to, aby se mohli pečlivě věnovat vyhledávání potencionálních obětí nebo obětí obchodu s lidmi.

Nejnovější **Analýzu sociálních služeb provedla v roce 2015 organizace La Strada, která potvrzuje**, že nejen v Praze, kde organizace působí, ale i celé zemi je **značný nedostatek azylových bytů/domů s utajenou adresou**, které by poskytly obětem obchodu s lidmi útočiště.

Údaje z výše uvedených dokumentů ukazují, že v rizikových oblastech chybí převážně pobytové azylové služby. Co se týče poskytování terénních sociálních služeb, tedy konkrétnímu vyhledávání obětí obchodování s lidmi, jsou zřízeny téměř v každém krajském městě, odkud terénní pracovníci vyjíždějí do rizikových oblastí. Pokrytí terénních služeb je dle výzkumné zprávy La Strady postačující a dle mého zhodnocení (srovnání počtu služeb dle Registru poskytovatelů sociálních služeb a počtu případů, které se v jednotlivých oblastech staly), se po analýze 54 článků domnívám, že terénní sociální služby se snaží více zaměřit na vyhledávání potencionálních obětí obchodu s lidmi právě v těch oblastech, kde už k lidskému vykořisťování došlo, zejména ke skupinovému. Ale dá se říct, že obchodníci s lidmi mohou cílová místa lidského obchodování měnit, právě proto, že v minulosti na předchozí vybrané lokalitě byli dostiženi a nyní sociální pracovníci/úředníci pravidelně kontrolují.

Jednoduše řečeno, pokrytí sociálních služeb, které pomáhají obětem obchodování s lidmi, je slušné, avšak bylo by přínosné, kdyby bylo k dispozici více azylových domů a bytů s utajenou adresou, díky čemu je zajištěna téměř stoprocentní anonymita a ochrana oběti.

8.2.1 Porovnání dat s novějšími dokumenty

Nyní se pokusím o porovnání údajů o pokrytí sociálních služeb věnujících se obětem obchodování s lidmi s novějšími dokumenty, než je výše zmiňovaná analýza z roku 2015 a posoudit, zda se situace s nabídkou služeb, zejména pak s nabídkou azylových bytů s utajenou adresou, zlepšila či zůstala beze změn.

Podle výročních zpráv La Strady z let 2016, 2017 a 2018 není, bohužel, možné zjistit přesný počet nabízených azylových bytů/domů pro obchodované oběti. Dostupná čísla ukazují celkový počet klientů, který tento typ služby využívaly (2016 – neznámé, 2017 – 68 osob, 2018 – 60 osob).

9 Případová studie

Ke splnění cíle práce, tedy zmapovat, jak se liší mediální obraz kauz s obchodováním s lidmi od zpráv orgánů a neziskových organizací, které se stejným případem zabývaly, je potřebné provést alespoň jednu případovou studii vybrané kauzy. Případ bude popsán z pohledu vydaných článků v českých médiích a také z pohledu výroční zprávy, publikací či jiných dokumentů vydaných Ministerstvem vnitra ČR.

Porovnávat mediální články a oficiální články je podstatné proto, že podle Moravce (2011) viz kapitola 6.2, je pro mnohá média obvyklé využívat přehnaných a kontroverzních výrazů, které mají přilákat co největší publikum. Mnohdy se články věnují pouze kriminální straně případu a nezaobírají se sociální pomocí, kterou služby a organizace obětem poskytují.

Pro případovou studii jsem zvolila kauzu z jara roku 2015. Rodina slovenského původu pracovně vykořisťovala více než 10 obětí pro svůj osobní prospěch. Oběti byly nuceny si brát nevýhodné půjčky a úvěry, odevzdávat své důchody a jiné dávky, nedostávaly přiměřenou stravu a musely tvrdě pracovat bez nároku na odměnu.

9.1 Média

V médiích se tento případ objevoval opakovaně, zaznamenala jsem ho na serverech deník.cz, aktuálně.cz nebo idnes.cz. Na všech serverech bylo sdělení zpráv víceméně obdobné. Slovenská rodina žijící v Čechách opakovaně vykořisťovala pražské bezdomovce. Otec, matka a syn si vyhlídli své budoucí oběti, které se zjevně nacházely ve svízelné životní situaci a nabídli jim dobře ohodnocenou práci v autobazarech nebo na vrátnicích. Oběti souhlasily a odjely s nimi do místa jejich bydliště, které bylo v Královéhradeckém kraji. Po příjezdu vykořisťovatelé sebrali svým obětem veškeré osobní věci včetně dokladů. Podle výpovědí musely oběti tvrdě pracovat na pozemcích vykořisťovatelů, přebývaly v místech s hrozivými podmínkami a jejich strava se skládala ze zbytků z popelnic. Mimo to, byly nuceny brát si na své jméno vysoké půjčky a úvěry, ale veškeré peníze se dostaly do rukou vykořisťovatelů. Několik obětí také pobíralo invalidní důchod, který jim byl také pravidelně odebírán.

Jak se na tento případ vykořisťování přišlo a jak oběti byly vysvobozeny, není nikde zmíněno. Tři pachatelé byli obviněni z několika trestných činů a byli odsouzeni k odnětí svobody. Trest však minul hlavního pachatele, otce rodiny. Ten během

vyšetřovacího procesu umřel. Zbylí obvinění, jeho manželka a syn, u soudu tvrdili, že o vykořisťování osob nic nevěděli, protože všechno měl prý na starost zesnulý muž. Fakt, že oběti pracovaly u nich doma a na jejich pozemcích popírají, prý je nikdy neviděli (i když vykořisťování tvrdí opak – manželka byla tou, kdo jim falšoval výplatní pásky k získání úvěru a přesně jim diktovala, co mají pro získání úvěrů v bance říkat). Manželka dokonce byla za obdobné úvěrové podvody trestána i na Slovensku.

Média také uvádí, že není možné zjistit přesný počet vykořisťovaných obětí, protože několik z nich podle výpovědí ostatních obětí umřelo nebo se jim podařilo utéct, ale trestní oznámení na pachatele nepodali. Počet se však odhaduje na dvě desítky.

9.2 Ministerstvo vnitra ČR

O stejném případě se zmiňuje i příručka Obchodování s lidmi z roku 2015, o které je zmíněno výše. Rozdíl sdělení je viditelný. Autor se nezaměřuje konkretizování pachatelů a obětí – žádná jména, žádné adresy, žádný věk nebo další bližší informace, podle kterých by se daly zainteresované osoby rozpoznat. Dalším rozdílem je absence bulvárnosti a zbytečného zveličování. Například média tvrdila, že pachatelé budou odsouzeni na nejméně 12 let, ve skutečnosti byli odsouzeni na 6 a 7 let (MV ČR, 2015, [online]).

10 Souhrn výsledků

V této kapitole budou shrnuty výsledky, kterých bylo pomocí mediální obsahové analýzy a případové studie dosaženo a jak tyto výsledky potvrdí či vyvrátí stanovenou hypotézu

Hypotéza, která zní následovně: Jednotlivci budou převáženy do lokalit po celé zemi, zatímco organizované větší skupiny obětí budou koncentrovány pouze v metropolích a v pohraničí. Indikátorem, tedy měřítelem hypotézy, jsou konkrétní čísla ukazující počet kauz, kdy byl vykořisťován jedinec a počet kauz, kdy byla vykořisťována celá skupina v závislosti na druh lokality – menší obec, větší město, oblast v blízkosti státních hranic. Výsledky jasně ukázaly, že vykořisťování jedinci se nejvíce nacházeli v menších obcích na soukromém pozemku svého vykořisťovatele (11 případů z 15). Naopak celé skupiny obchodovaných lidí se nejvíce koncentrují v pohraničí (12 případů z 18). 8 případů, tedy celá čtvrtina z vybraných kauz, se týká vykořisťování v největších městech v ČR, tedy v Praze, v Brně, v Ostravě a další. Oběťmi bývají osamělí bezdomovci, lidé v nepříznivé situaci nebo cizinci, kterých je ve větších městech velký počet. Tento fakt se dá odůvodnit tím, že v případě České republiky jsou skupiny obětí vykořisťovány v rámci nucené práce, ale především i v rámci nucené prostituce. Pro organizátory tohoto druhu vykořisťování je výhodné svou činnost provozovat v blízkosti státních hranic, jelikož zahraniční klienti jsou pro ně lukrativnější, jelikož jsou ochotni za služby zaplatit mnohem vyšší částky, než které by zaplatili čeští zákazníci. **Hypotéza č.1** se tedy jasně **potvrdila**.

Dílčím cílem v rámci šetření první hypotézy bylo také zhodnotit, jak je vzhledem k rozšíření a polohám obchodovaných lidí koncentrována a rozvržena poskytovaná sociální péče a tyto data porovnat s poslední analýzou provedenou organizací La strada. Analyzované případy byly proto rozděleny podle dvou kritérií – podle kraje, kde se místo události nachází a zároveň podle četnosti výskytu obchodu s lidmi. Z vytvořené tabulky vyplývá, že nejvíce případů s obchody s lidmi je evidováno v Jihomoravském kraji, což může být způsobeno blízkostí ke státním hranicím, metropolí a jiné. Následně proběhla komparace informací dostupných v Registru poskytovatelů sociálních služeb s informacemi z výročních a výzkumných zpráv jednotlivých sociálních služeb a organizací, ze které vyplývá, že sociálních služeb je v rizikových oblastech dostatek, ale jen z hlediska terénní nebo ambulantní sociální práce. Bohužel, co se týče **pobytových**

služeb, které jsou v rámci sociální pomoci obětem obchodu s lidmi velmi podstatné, těch je v rizikových oblastech **nedostatek**.

Analýza služeb, publikovaná La Stradou, je z roku 2015. Proto jsem se snažila zjistit, zda se situace během nadcházejících let změnila nebo zůstala stejná. Žádná výroční zpráva (2016, 2017, 2018) avšak taková data neposkytuje, tudíž bylo nemožné zjistit, zda se počet azylových bytů či domů zvýšil nebo ne. Registr poskytovatelů sociálních služeb takovou informaci neposkytuje taktéž.

Abych porovnála, zda média ovlivňují mediální obraz případu a liší se od výkladu ministerstva či jiných orgánů, musela jsem pro lepší výsledky provést i případovou studii. Ta prokázala, že výklad v médiích a publikacích ministerstva se výrazně liší. Média popisují případ tak, aby upoutal co největší pozornost publika. Například uvádějí, že každému z pachatelů hrozí až 12 let vězení, i když jim hrozilo 6 a 7 let. Tento fakt je sice pravdivý, jelikož autoři použili příslovce „až“, ale zbytečně to zveličuje skutečnost. Média také zmiňují citlivé a osobní informace, které samozřejmě také lákají čtenáře/posluchače/diváky. Publikace od Ministerstva vnitra se k případu vyjadřuje velmi neutrálně, nezmiňuje národnost, věk nebo sociální stav aktérů ani neobsahuje fotografie viníků, tak jako média.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce s názvem *Obchodování s lidmi v ČR* mapuje mediální kauzy týkající se obchodování s lidmi, které proběhly českými médii od roku 2007. Toto časové omezení je zdůvodněno vstupem České republiky do Schengenského prostoru, který pro stát mimo jiné znamená otevření státních hranic a absence hraničních kontrol. Tento počín mohl způsobit, že obchodníci s lidmi budou mít mnohem snadnější přístup do zemí, kam chtějí své oběti posílat, prodávat nebo jinak vykořisťovat.

Cílem této práce je zmapovat mediální kauzy s tím, zda se liší výklad případu v médiích a v dokumentech vydaných příslušnými orgány, které se obchodem s lidmi zabývají. Analyzovala jsem, zda se ve zprávách objevuje cílová lokalita konkrétního vykořisťování osob a následně jsem porovnávala, zda je v těchto lokalitách dostatečná kapacita sociálních služeb, které se zaměřují na práci s oběťmi obchodu s lidmi. První část cíle jsem se snažila naplnit pomocí obsahové mediální analýzy, kdy jsem analyzovala 54 článků a prepisů rozhovorů, které byly zveřejněny v období let 2007 až 2017 a následně jsem je porovnávala s informacemi dostupných v Registru poskytovatelů sociálních služeb. Cíl jsem se pokusila naplnit i pomocí případové studie jedné kauzy s obchodováním s lidmi, která na našem území proběhla. Díky případové studii jsem byla schopna také porovnat jak a v čem se liší interpretace případu médii a příslušným orgánem, v tomto případě Ministerstvem vnitra ČR. Výsledky studie ukazují, že média případ často zveličují, přehánějí a dávají důraz na zveřejňování osobních údajů (jména, fotografie, národnost atp.), za to publikace vydávaná ministerstvem popisuje případ neutrálně a stroze, věnují se jen podstatným informacím.

V teoretické části je popsán teoretický základ o obchodování s lidmi a jeho typech, právním ustanovení ve světě i v České republice, dále je popsána aktuální situace a jaké u nás fungují opatření, které se snaží obchodování s lidmi bránit. Další kapitoly se věnují sociální práci zaměřené na práci s oběťmi obchodování s lidmi, také na sociální služby, které poskytují sociální pomoc právě těmto klientům a klientkám. V neposlední řadě se práce věnuje i médiím a obrazu sociální práce v médiích.

Součástí bakalářské práce je kvantitativní výzkum, konkrétně obsahová analýza médií. Ta byla provedena pomocí mediální databáze Anopress IT, díky které byly získány relevantní články a rozhovory k cíli práce. Celkem jich bylo 54 a zabíraly se

33 různými kauzami obchodů s lidmi v České republice. Ve výzkumu byly vznesena jedna hypotéza, která byla následně potvrzena.

Závěrem práce lze tedy říct, že obchodování s lidmi na území České republiky stále probíhá, ať už jako v rámci zdrojové země nebo země cílové. Nejčastěji jsou zde oběti využívány k nucené práci a prostituci, zřídka se objevují i další formy obchodu. Oběti nucené práce a nucené prostituce jsou mnohdy využívány v rámci celé skupiny, které se objevují v pohraničních oblastech nebo ve větších městech. Oběti mohou být zneužívány i jako jednotlivci, u kterých se místo vykořisťování odvíjí spíše podle bydliště vykořisťovatele, protože oběť ukrývá ve své domácnosti/ na svém pozemku.

Sociální služby pro oběti obchodování s lidmi jsou v České republice kvalitně rozvinuté, jediný nedostatek shledávám v nabídce bytů/míst v azylových domech s utajenou adresou, kterých je na poměr počtu obětí nedostatek.

Bibliografický seznam

1. BAUM, Detlef. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. ISBN 978-80-7464-390-3.
2. BOHATCOVÁ, Eliška. *Obchod s lidmi jako jeden z nejnebezpečnějších patologických jevů ve společnosti*. Brno, 2012. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií
3. CAMPBELL, Gwyn et al. *Children in Slavery through the Ages*. Ohio, 2009. Ohio University Press
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 9788024720142.
5. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
6. FEDORKOVÁ, Blanka. *Trestněprávní aspekty obchodování s lidmi* [online]. Brno, 2006 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/3cqelw/>>. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta
7. FRÝBERT, Jiří a Alena PAŘÍZKOVÁ. 2016. Násilí v procesech marginalizace žen v oblasti poskytování placených sexuálních služeb. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 6, s. 45-61. ISSN: 1213-6204
8. HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.
9. HANUŠ, Petr, 2007. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Sociální práce*. 2007, roč. 7, č. 1, s. 5–6. ISSN: 1213-6204
10. HOLANOVÁ, K., MYSLÍKOVÁ, L., HOLUŠOVÁ, B. a kol. *Instruktážní manuál pro sociální pracovníky a terénní pracovníky*. Praha: Denoc s.r.o., 2007
11. CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
12. INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *Legislation and law enforcement: special action programme to combat forced labour*. Geneva, Switzerland: International Labour Office, 2005. ISBN 92-2-117347-x.
13. JIRÁK, Jan; Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 9788073672874

14. MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.
15. NOŽINA, Miroslav a Filip KRAUS. *Kriminální síť ve vietnamské diaspoře: případ České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-82-1.
16. PAYNE, Malcolm. Sociální práce je teorií i praxí současně. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2012, roč. 12, č. 1, s. 18-19. ISSN: 1213-6204.
17. SCARPA, Silvia. *Trafficking in human beings: modern slavery*. Oxford: Oxford University Press, 2008, 258 s. ISBN 978-0-19-954190-4.
18. SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3568-9.
19. ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Obchodování s lidmi, problematika nucené práce: sborník z konference pořádané Ligou lidských práv a Radou Evropy 15.12. 2006 v Brně*. Brno: liga lidských práv, c2007, 88 s. *Práva v souvislostech*, 5. ISBN 978-80-903473-2-8.
20. TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
21. VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. *Psyché (Grada)*. ISBN 978-80-247-4849-8.
22. YIN, Robert K. *Case Study Research. Design and Methods*. 4. vydání. Londýn: Sage Publications, 2009.
23. ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

Internetové zdroje

1. ANOPRESS. *Co nabízíme?* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.anopress.cz/>
2. BOGDANYI Alexandra a Johnatan LEWIS. *EU Frontiers and Human Trafficking* [online]. Discussion Paper Series. Centre for New European Research, 2008. Dostupné z: http://hermes-ir.lib.hit-u.ac.jp/rs/bitstream/10086/17774/1/070cnerDP_042.pdf
3. BURČÍKOVÁ, Petra. *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice* [online]. 1. Praha: La Strada, 2004 [cit. 2020-20-27].
4. DRBOHLAV, Dušan. *The Czech Republic: On its Way from Emigration to Immigration Country* [online]. 2009. Dostupné z: http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP11_Czech_Republic.pdf
5. GOVERNMENT UK, 2018. *A Call to Action to End Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking* [online]. [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/a-call-to-action-to-end-forced-labour-modern-slavery-and-human-trafficking>
6. INTERMUNDIA. *Výzkum obchodu s lidmi především za účelem nucené práce*. Havířov: 2005. [cit. 2020-03-02] Intermundia. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/intermundia-pdf.aspx>
7. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION. *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. Ženeva, 2017. [cit. 2020-03-22]. ILO. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf
8. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION, 2020. *How the ILO Works* [online]. [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/lang--en/index.htm>
9. IOM. *Mezinárodní organizace pro migraci: O nás*. 2020 [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.iom.cz/o-nas>.
10. KALVAS, František, Jan VÁNĚ a Martina ŠTÍPKOVÁ. *Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci*. Praha:2012 [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/99442ea63836874d8cc54a132363c58004f942>

[45_R%C3%A1mcov%C3%A1n%C3%AD%20a%20nastolov%C3%A1n%C3%AD%20agendy.pdf](#)

11. LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. *Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/ osobami žádajícími o mezinárodní ochranu* [online]. Praha: La Strada, 2007. [cit. 2020-03-12].
Dostupné z:
http://www.strada.cz/images/Publikace/Identifikace/identifikace_oo_jako_soucast_socialni_prace.pdf
12. LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. *Obchod s lidmi za účelem nucené práce v Evropě: Souhrnná zpráva o situaci ve Velké Británii, Irsku, České republice a Portugalsku* [online]. 1. Praha: La Strada, 2006 [cit. 2020-02-27]. ISBN 978-80-254-0035-7. Dostupné z:
https://www.strada.cz/images/Publikace/Obchodovani/obchod_s_lidmi_za_ucelem_nucene_prace_v_evrope.pdf
13. LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. *O nás*. 2020 [online]. [cit. 2020-03-02].
Dostupné z: <https://www.strada.cz/cz/o-nas>
14. LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. *Průručka pro sociální pracovníky a pracovnice*. 2015 [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z:
https://www.strada.cz/images/Publikace/Identifikace/Priru%C4%8Dka_pro_sociální_prac.pdf
15. LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. *Trafficking in human beings in central Europe*. [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z:
http://www.strada.cz/images/Publikace/English/trafficking_in_human_beings.pdf
16. LINDENOVÁ, M. N. J. VAN DER. *Obchodování s lidmi za účelem nucené práce*. Výukový manuál. Praha: 2005. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z:
https://www.strada.cz/images/Publikace/Obchodovani/obchod_s_lidmi_za_ucelem_nucene_prace_v_evrope.pdf
17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. [cit. 2020-01-17]. Dostupné z:
http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1583078312699_1
18. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Ministr vnitra se v Marrákeši zúčastnil konference k řešení migrace* [online]. [cit. 2020-01-18].

- Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministr-vnitra-se-v-marrakesi-zucastnil-konference-k-reseni-migrace.aspx>
19. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Obchodování s lidmi – příručka pro pomoc obětem* [online]. [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/archiv-dokumenty-cr.aspx>
 20. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. *Strategie migrační politiky České republiky* [online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx>
 21. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Úmluva č. 29 o nucené nebo povinné práci* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/372805/029.pdf/481731cd-5301-2c7f-3a67-flab14fbc69d>
 22. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2018* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor bezpečnostní politiky, 2019 [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/osl-zprava-2018.aspx>
 23. MORAVEC, Václav. *Medializace vybraných případů týraných dětí a její negativní důsledky*. In: *Psychologie a její kontexty*, 2011, s. 39-63. ISSN 1803-9278. Dostupné z: https://psychkont.osu.cz/fulltext/2011/Moravec,Paulik_2011_1.pdf
 24. ROZKOŠ BEZ RIZIKA. *Co nabízíme*. 2020. [online]. [cit. 2020-03-21]. Dostupné z: <https://rozkosbezrizika.cz/co-nabizime/>
 25. OSN, 2001. *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Konvenci spojených národů proti mezinárodnímu organizovanému zločinu*. In: SCHEINOST, M. (ed.), *Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>
 26. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Listina základních práv a svobod*. [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

27. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY, 2006. *Sněmovní tisk 1081/0, část č. 2/5* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=14564#prilohy>
28. SDĚLENÍ č. 11 ze dne 13. února z roku 2018 *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy Rady Evropy proti obchodování s lidskými orgány* [online]. [cit. 2020-01-18]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2018-11/zneni-20180301>
29. NÍČKOVÁ, I. et al. *Obchodování se ženami z pohledu České republiky* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/304.pdf>
30. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Usnesení Vlády ČR ze dne 3. září 2003 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice*. [online]. Praha, 2003. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/strategie-sex-1-pdf.aspx
31. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Usnesení Rady vlády ČR pro lidská práva ze dne 1. října 2009 k problematice nezákonných adopcí*. [online]. Praha, 2009. [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Deti-Nezakonne-adopce.pdf>
32. VOLEK, Jaromír. *Konstrukce morální paniky a sociální exkluze*. Sociální studia, Fakulta sociálních studií MU Brno, 2000, roč. 2000, č. 5, s. 97-113. ISSN: 1212-365X.
33. ZÁKON č. 40 ze dne 8. ledna z roku 2009 *trestní zákoník* [online]. [Cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
34. ZÁKON č. 45 ze dne 30. ledna 2016 o obětech trestných činů [online]. [cit. 2020-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>
35. ZÁKON č. 108 ze dne 14. března 2006 *o sociálních službách* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#>